

Sladana Ilić

NOVA PUSTA ZEMLJA

Zbirku Nenada Jovanovića *Živeti na moderan i umreti na starinski način* (Narodna biblioteka "Stefan Prvovenčani", Kraljevo, 2004), koja je ponela nagradu "Branko Miljković", karakteriše mnoštvo grotesknih slika u funkciji vernog slikanja modernog života u dehumanizovanom svetu i vremenu i smrti, koja, po prirodi stvari, uvek biva starinska.

Razmišljajući o vremenu, lirski subjekt određuje odnos prošlosti i budućnosti, skorveka osmuđenog pridevima, razmišlja o statusu slobode u svetu, najpre o ličnoj, pa o sveopštoj neslobodi i teskobi kao razlozima za odlazak na neko drugo mesto na kome bi se možda pronašao smisao i započeo novi život i dolazak do gorkog saznanja da je čitav svet ništavilo, da je pakao duplikat sveta: *Zato što je svet ništavilo (...) Pakao je prozirni duplikat sveta...*

U opštem vrtlogu, koji nastaje usled dekonstrukcije i dehumanizacije, dolazi do fragmentizacije – usitnjavanja vremena, do vrtoglavog ubrzavanja i obesmišljavanja u okvirima ovostrane, ali i pesničke realnosti, koja je u pesmama ove zbirke uobličena funkcionalnim korišćenjem postupka ironizacije: *Četiri dana, sedamnaest sati, trideset minuta, pedeset jedan sekund i osamdeset osam stotinki nisam pomislio na žitije osušenog oktopoda...*

Osim vremena, usitnjavanju podleže priroda i sve što je stvorio čovek. Fragmentarnost je jedna od osnovnih odlika savremenog sveta. Sve je usitnjeno do apsurda. Čak je i sudbina podeljena na kolačiće: *...pojevši kolačić moje sudbine ...* Sudbina čoveka u haotičnoj sadašnjici jeste gotovo totalna dezorijentisanost. Čovek lebdi nesiguran, probija se kroz sadašnjicu nošen stihijom vremena i događaja, oseća na vratu svu njenu težinu. Sadašnjica nije u skladu s prirodom, onemogućava čoveku zatečenom u njoj da živi u skladu s prirodom, narušava ljudsku psihu, ne dozvoljava mu da oseti miris i boje: *...kada si poslednji put osetio miris ruža, / miris pokisle štenadi? / Kada si, šestareći spektrom boja, / našao put od crvene do zelene?*

Pesnik upotrebljava postupak ironizacije pišući o funkcionalnosti i "bogatstvu" jezika sadašnjice. U zbirci *Živeti na moderan i umreti na starinski način* preispituje svoj odnos prema maternjem i drugom jeziku kojim je okružen. Razmišlja o funkcionalnosti tih jezika u sadašnjosti, o njihovoj stagnaciji. Traži i pronalazi uzroke te stagnacije, uočava načine upotrebe jezika i potrebe korisnika različitih starosnih dobi. Zaključuje da su starost i potreba bogaćenja jezika u obrnutoj srazmeri i da u savremenom svetu usled težnje da sve bude iskazivo, ogoljeno i eksplicitno dolazi do osiromašenja i obesmišljavanja jezika. Ukidaju se sve njegove mogućnosti osim one najprimarnije – da prenese informaciju. Takav jezik biva uniforman, predvidljiv, sterilan, monoton: *Engleski jezik je bogat; čak / isuviše takav: / na njemu možeš buncati – / značenja su već dodeljena skoro svemu / što je grlo kadro da proizvede.* Lirski subjekt je zamišljen nad sudbinom logike u otuđenom svetu – pesimistički naslućuje njen izostanak, kao i činjenicu da u takvom svetu gotovo da i

nema čitalaca poezije, gotovo da nema ljubavi: *Da se vratimo na stvar: / srpski (jedini moj) čitaocē, / znam da Ana voli Milovana, ali – / voli li on nju?*

Ironizaciji jedino izmiče razmišljanje o smrti. Čitajući ovu zbirku saznajemo da se na sve može ne misliti danima i godinama, ali da se o smrti razmišlja uvek. Nerazmišljanje o smrti meri se sekundama: *Jedanaest sekundi nisam pomislio na smrt*. Opsednutost lirskog subjekta smrću i njegov osećaj bliskosti sa mrtvima razotkriva kompatibilnost smrti i predimenzioniranosti sveta. Predimenzioniranost sveta uslovljava dominaciju nebića i nebivstvovanja: *Preveliki sam da bih bio. / Smrt je nevesta, a mladoženja ne svet, / nego njegove dimenzije*.

U pesmama *Mimo* i *Verzweiflung* dat je niz značajnih autopoetičkih iskaza. Opisan je pesnički postupak, ukazano je na značaj upotrebe stilskih sredstava u funkciji pojačavanja sugestivnosti pesničkog teksta, na podsticaje za pisanje, kao i na relaciju čitalac – pesma: *Da bi čitalac poverovao u tvoj očaj, / ne smeš napisati: Očajan sam. Moraš / se uzdati u sugestivnost / scenografije i / rekvizita očaja: ...U vezi s tim, lirski subjekt preporučuje svoj način borbe protiv besmisla: *Već godinama ne odlazim na slave. Protiv / hladnoće se borim čitanjem*.*

U pesmama zbirke *Živeti na moderan i umreti na starinski način* značajna je funkcija "savremenih pejzaža" kojima se slika trivijalnost, apsurdnost i opustelost savremenog sveta – te nove **puste zemlje**: *Između zarđalih automobilskih školjki / pasle su krave. / U pozadini, / protezale su se bogomolje inovernika. / Trava beše oštra i nebo je imalo / boju žvakaće gume*.

Razmišljanje o detinjstvu je u funkciji sagledavanja starosti i sagledavanja sopstvenog odnošenja prema ljudima i maternjem jeziku, pokušaj uspostavljanja bliskosti s ljudima i s jezikom: *...nalaže mi da se ljudima / ne obraćam na jeziku fotografije – / odveć univerzalnom i lakom – / nego na srpskom – koji je / i meni, Srbinu, često / tesan kao potkošulja tenkiste*.

Razmišljajući o detinjstvu i starosti lirski subjekt uočava i utvrđuje njihov u svemu opozitni odnos. I mladost i starost imaju svoje asocijacije, navike, običaje, interesovanja, različito shvataju simboliku boja: *Mladost se zanima za simboliku žute boje kod / različitih naroda. Starost / se zanima za žuč*.

Čitajući zbirku pesama *Živeti na moderan i umreti na starinski način* Nenada Jovanovića opominjemo se da smo zatečeni u svetu u kome dominira apokaliptička atmosfera, u svetu čiji je princip mehanizam, u svetu koji je preplavljen fabrikama svakodnevice koja se vrtoglavo i nekontrolisano "štancuje", u svetu kontaminiranom informacijama, u svetu koji uslovljava udvojenost čoveka koji vapi za begom iz hiperrealnog 1 u hiperrealno 2 u kome bi umro, a valjda i živeo na starinski način.